

14. Туркот О.А. Аналіз поняття та обсягу компетенції акціонерних товариств під час захисту від посягань на їх майно та органи управління. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 16-17 лютого 2013 р. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. С. 100-102.

15. Чернадчук Т.О. Щодо захисту цивільних прав: деякі аспекти. *Підприємництво, господарство та право*. 2001. № 12. С. 26-27.

16. Шиткина И.С. Корпоративное право. Москва : Волтерс-Клувер, 2010. С. 15.

УДК [346.2+346.545]: 339.9

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ВІД НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пасічник Вікторія Віталіївна,
адвокат,
аспірант кафедри державно-правових
та галузевих правових дисциплін
(Київський університет права
Національної академії наук України,
м. Київ, Україна)

У статті автором розглядається сутність адміністративно-правового захисту суб'єктів господарської діяльності України від недобросовісної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. На думку автора, сутність адміністративно-правового захисту від недобросовісної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності полягає у вжитті Україною в особі її уповноважених органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності відповідних дій та заходів до іноземних суб'єктів господарської діяльності, зокрема здійснення державного впливу України на умови провадження іноземними суб'єктами господарської діяльності зовнішньоекономічної діяльності в Україні, застосування до іноземних суб'єктів господарської діяльності антидемпінгових, компенсаційних, спеціальних та інших заходів.

Автором також визначаються способи адміністративно-правового захисту від недобросовісної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності, серед яких: запровадження режиму ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій; уживання заходів у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав; заборона окремих видів експорту й імпорту; застосування санкцій за порушення правил здійснення зовнішньоекономічної діяльності: застосування антидемпінгових заходів, застосування компенсаційних заходів, застосування спеціальних заходів, накладення штрафів тощо.

У науковій статті також надається пропозиція визначення в науці адміністративно-права категорії «адміністративно-правовий захист у сфері економічної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності». Під адміністративно-правовим захистом у сфері економічної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності пропонується розуміти адміністративно-процедурну діяльність органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності щодо здійснення адміністративних дій, вжиття заходів правового захисту до іноземних суб'єктів

господарської діяльності, спрямованих на поновлення порушених прав та законних інтересів суб'єктів господарської діяльності України, припинення порушень на митній території України, скасування недобросовісної торговельної практики в Україні та ліквідацію монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: недобросовісна конкуренція, зовнішньоекономічна діяльність, суб'єкт господарської діяльності України, іноземний суб'єкт господарської діяльності, органи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, адміністративно-правовий захист.

SOME ISSUES REGARDING PROTECTION OF THE ECONOMIC ENTITIES IN UKRAINE AGAINST UNFAIR COMPETITION IN THE COURSE OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

Pasichnyk Victoriia Vitaliivna,
Attorney,
Postgraduate Student
of the Department of State-Legal
and Sectoral Legal Disciplines
(Kyiv University of Law
of the National Academy of Sciences of
Ukraine, Kyiv, Ukraine)

The author covers in the article the essence of administrative and legal protection of economic entities in Ukraine against unfair competition in the course of foreign economic activity. According to the author, the essence of administrative and legal protection against unfair competition in the course of foreign economic activity involves application of the respecting actions and measures against foreign economic entities, in particular, exertion of the state influence of Ukraine on the conditions of foreign economic activity performed by the foreign economic entities and application of antidumping, compensatory, special and other measures against foreign economic entities by Ukraine represented by its state regulation bodies in the field of foreign economic activity.

The author also defines the methods of administrative and legal protection against unfair competition in the course of foreign economic activity, in particular the introduction of licensing regime and allocation of quotas for foreign economic operations; taking measures in response to discriminatory and/or unfriendly measures of other states; prohibition of certain types of export and import; application of sanctions for violation of the rules of foreign economic activity: application of anti-dumping measures, application of compensatory measures, application of special measures, imposition of penalties, etc.

The research paper article also offers the definition of the category of «administrative and legal protection in the field of economic competition in the course of foreign economic activity» in the administrative law science. It is suggested to treat the administrative and legal protection in the field of economic competition in the course of foreign economic activity as administrative and procedural activity of the state regulatory bodies in the field of foreign economic activity regarding the implementation of administrative actions, taking legal protection measures against foreign economic entities aimed at restoring violated rights and legitimate interests of economic entities in Ukraine, termination of violations in the customs territory of Ukraine, rectification of the unfair trade practice in Ukraine and elimination of monopoly in the field of foreign economic activity.

Key words: unfair competition, foreign economic activity, economic entity of Ukraine, foreign economic entity, state regulation bodies in field of foreign economic activity, administrative and legal protection.

Проблема захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарської діяльності України завжди привертала увагу вчених. Пов'язано це з тим, що здійснення зовнішньоекономічної діяльності неможливе без забезпечення дотримання законних інтересів суб'єктів господарської діяльності України в цій сфері. У зв'язку із цим у всіх державах, що входять до Світової організації торгівлі та Європейського Союзу, зокрема і в Україні, запроваджені механізми захисту прав та законних інтересів вітчизняних товаровиробників у міжнародній торгівлі.

Порядок та механізм захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарської діяльності України – національних товаровиробників – під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності визначається Господарським кодексом України й іншими нормативно-правовими актами, зокрема: законами України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 959-XII від 16 квітня 1991 р., «Про захист від недобросовісної конкуренції» № 236/96-ВР від 7 червня 1996 р., «Про захист економічної конкуренції» № 2210-III від 11 січня 2001 р., «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» № 332-XIV від 22 грудня 1998 р., «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» № 331-XIV від 22 грудня 1998 р., «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» № 330-XIV від 22 грудня 1998 р. тощо.

Як зазначає Р. Шишка, наприкінці 1998 р., з ухваленням цілої низки законів, пов'язаних з утворенням в Україні суттєво більш ефективного механізму захисту вітчизняного товаровиробника, сталося серйозне коригування напрямів і параметрів зовнішньоекономічної політики в Україні [1, с. 376]. Законодавство, що встановлює публічно-правові засоби регулювання зовнішньоекономічної діяльності, є дуже динамічним, нестабілізованим, тому потребує постійної уваги з боку тих, хто ним безпосередньо керується [1, с. 393].

У науці адміністративного права питання захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарської діяльності від недобросовісної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності є малодослідженим. Питання захисту суб'єктів господарювання розглядається науковцями здебільшого в наукових працях та на сторінках підручників із господарського (підприємницького) права. Серед авторів спеціальних досліджень варто згадати таких, як: О. Аушева, О. Бакалінська, О. Безух, О. Джуринський, Ю. Журик, І. Коваль, В. Кулішенко, В. Петруня, Р. Шишка, С. Шкляр та ін. Зокрема, С. Шкляр приділив належну увагу питанню захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання у правовідносинах з органами Антимонопольного комітету України. О. Аушева у своїй дисертаційній роботі досліджувала питання захисту прав суб'єктів господарювання від порушень органами державної влади. О. Безух вивчав питання захисту від недобросовісної конкуренції у сфері промислової власності. І. Коваль приділяла увагу праву на ділову репутацію суб'єктів господарювання і його позасудовому захисту від неправомірного використання. В. Кулішенко у своєму дослідженні розкривала питання захисту від неправомірного використання ділової репутації суб'єктів господарювання в конкуренції. Проте адміністративно-правовий захист суб'єктів господарської діяльності України від недобросовісної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в адміністративно-правовій літературі є недостатньо дослідженим. Що і свідчить про актуальність обраної теми наукової статті.

Отже, з огляду на зазначене, метою статті є з'ясування сутності адміністративно-правового захисту суб'єктів господарської діяльності України від проявів недобросовісної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності, визначення способів адміністративно-правового захисту у сфері економічної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності, а також надання пропозицій

щодо визначення в науці адміністративного права такого поняття, як «адміністративно-правовий захист у сфері економічної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності».

Основи забезпечення захисту суб'єктів господарської діяльності України від недобросовісних, неправомірних, протиправних дій іноземних суб'єктів господарської діяльності закладені нормами ч. 3 ст. 42 Конституції України. Цією статтею законодавець закріпив конституційний обов'язок держави України виступати гарантом захисту економічної конкуренції в підприємницькій діяльності, зокрема і в зовнішньоекономічній, а також визначив неприпустимість недобросовісних, неправомірних, протиправних конкурентних дій імпортерів аналогічної продукції в Україні. Виходячи з даної норми, наша держава не тільки заохочує вчинення добросовісних дій, які відповідають торговим та іншим чесним звичаям у зовнішньоекономічній діяльності, а й захищає суб'єктів господарської діяльності України від наслідків недобросовісної конкуренції іноземних суб'єктів господарської діяльності під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

У ч. 2 ст. 20 Господарського кодексу України закріплено правило, відповідно до якого кожний суб'єкт господарювання та споживач має право на захист своїх прав і законних інтересів [2]. Відповідно до ч. 1 ст. 20 Господарського кодексу України, держава забезпечує захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів [2].

У ч. 5 ст. 55 Конституції України кожному гарантується право будь-якими не забороненими законом засобами (виділено нами – В. П.) захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [3]. За змістом статті, до таких можна віднести: 1) ті, які визначені в Конституції України (ст. ст. 29, 32, 34, 36, 39-42, 44, 55, 59, 60, 62, 63 та ін.), 2) що надають особі право: використовувати всі види оскарження; звернутися до суду, органів державної влади, місцевого самоврядування, до громадськості й ін.; використовувати засоби масової інформації [4, с. 417].

Наведене положення Основного закону свідчить про те, що будь-який суб'єкт господарської діяльності України, як і будь-яка людина і громадянин, має право вільно обирати не заборонені законом засоби захисту порушених прав і законних інтересів під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності, а саме: звернення до суду, державних органів, самозахист тощо. Виходячи із цього, захист прав та законних інтересів суб'єктів господарської діяльності України від недобросовісної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності може реалізовуватися і в адміністративно-правовій формі.

Механізм адміністративно-правового захисту суб'єктів господарської діяльності України від недобросовісних, неправомірних, протиправних дій іноземних суб'єктів господарської діяльності, зокрема, але не виключно від значного здійснення імпорту товарів на український ринок з інших країн, митних союзів і економічних угруповань, запроваджено в Україні в результаті вступу держави до Світової організації торгівлі, ратифікації Угоди про вільну торгівлю між Україною та державами Європейської асоціації вільної торгівлі (далі – ЄАВТ), укладання Угоди про асоціацію між Європейським Союзом (ЄС) і Україною тощо. За таких умов імплементовані нашою державою міжнародно-правові норми захисту економічної конкуренції та, відповідно, ухвалення низки законів України засвідчили факт зацікавленості України в запровадженні на її митній території механізму здійснення адміністративно-правового захисту суб'єктів господарської діяльності України під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Адже саме конкурентне законодавство має своїм завданням розвинути правомірні, добросовісні відносини між суб'єктами господарської діяльності України й іноземними суб'єктами господарської діяльності, та в разі порушення інтересів суб'єктів

господарської діяльності України проявами недобросовісної конкуренції іноземних суб'єктів господарської діяльності забезпечити їх ефективний захист.

Як зазначила Н. Корчак, оскільки держава відповідає перед підприємцями за свою діяльність, змістом її обов'язку бути гарантом підтримки добросовісної конкуренції є запровадження системи організаційно-правових заходів протидії, обмеження чи усунення негативних економічних наслідків, які можуть виникнути за відсутності конкуренції [5, с. 8].

Виходячи з того, що під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності порушуються права та законні інтереси суб'єктів господарської діяльності України, найбільш оперативним шляхом здійснення їх захисту, на нашу думку, буде звернення такого суб'єкта господарської діяльності України до відповідного уповноваженого органу державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності щодо протиправних, неправомірних дій іноземного суб'єкта господарської діяльності в Україні.

У вітчизняній правовій науці є думка, що ефективність такого захисту залежить насамперед від діяльності впливових державних органів, здатних реалізувати владні повноваження в зазначеному напрямі [6, с. 127].

Реалізацією органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності свого права на захист суб'єктів господарської діяльності України від недобросовісної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі й Антимонопольний комітет України має право застосовувати передбачені законом різноманітні способи захисту для відновлення порушених прав та законних інтересів національних виробників.

Зважаючи на зазначене, сутність адміністративно-правового захисту полягає в застосуванні органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності різних способів захисту, зокрема, запровадження режиму ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій; вживання заходів у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав (застосування повної заборони (повного ембарго) на торгівлю, застосування часткової заборони (часткового ембарго) на торгівлю, позбавлення режиму найбільшого сприяння або пільгового спеціального режиму); заборона окремих видів експорту й імпорту; застосування санкцій за порушення правил здійснення зовнішньоекономічної діяльності, зокрема: застосування антидемпінгових заходів (попередні антидемпінгові заходи шляхом запровадження справляння попереднього антидемпінгового мита, остаточні антидемпінгові заходи шляхом запровадження справляння остаточного антидемпінгового мита), застосування компенсаційних заходів (попередні компенсаційні заходи шляхом запровадження справляння попереднього компенсаційного мита, остаточні компенсаційні заходи шляхом запровадження справляння остаточного компенсаційного мита), застосування спеціальних заходів (застосування попередніх спеціальних заходів щодо імпорту товару, застосування заходів нагляду щодо імпорту товару, установлення до імпортера спеціального мита щодо імпорту в Україну, запровадження режиму квотування імпорту в Україну), накладення штрафів тощо.

Такі механізми існують майже в усіх країнах, особливо в тих, що вважаються розвиненими і виступають за вільну світову торгівлю без бар'єрів і перешкод. Українські експортери металу, труб та іншої продукції дуже добре пізнали на собі дієвість антидемпінгових процедур у країнах Західної Європи та Північної Америки, які часто використовувалися лише з однієї метою – позбавитися конкурентної продукції, що, до речі, не була ані демпінговим, ані субсидованим імпортом для цих країн [1, с. 392].

Вжиття Україною в особі її уповноважених органів відповідних заходів до іноземних суб'єктів господарської діяльності для ефективного здійснення

адміністративно-правового захисту суб'єктів господарської діяльності України від недобросовісної конкуренції, з одного боку, здійснюється шляхом державного впливу України на умови здійснення іноземними суб'єктами господарської діяльності зовнішньоекономічної діяльності в Україні, з іншого боку, шляхом застосування до іноземних суб'єктів господарської діяльності антидемпінгових, компенсаційних, спеціальних та інших заходів. Такі публічно-правові відносини, які виникають між іноземними суб'єктами господарської діяльності й органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності під час застосування/вчинення відповідних заходів/дій для захисту від недобросовісної конкуренції, у науці адміністративного права розглядаються як вертикальні відносини.

Ураховуючи те, що суб'єкт господарської діяльності України в разі порушення своїх прав та законних інтересів проявами недобросовісної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності може бути захищений із боку державних органів шляхом застосування останніми різних способів захисту, передбачених законом, вважаємо за доцільне в науці адміністративного права запропонувати визначення категорії «адміністративно-правовий захист у сфері економічної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності». Пропонуємо в науці адміністративного права під адміністративно-правовим захистом у сфері економічної конкуренції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності розуміти адміністративно-процедурну діяльність органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності щодо здійснення адміністративних дій, ужиття заходів правового захисту до іноземних суб'єктів господарської діяльності, спрямованих на поновлення порушених прав та законних інтересів суб'єктів господарської діяльності України, припинення порушень на митній території України, скасування недобросовісної торговельної практики в Україні та ліквідацію монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

З огляду на вищезазначене зауважимо, що з ухваленням цілої низки законів України наша держава запровадила механізм адміністративно-правового захисту суб'єктів господарської діяльності України – національних товаровиробників – від недобросовісної міжнародної конкуренції іноземних суб'єктів господарської діяльності. Здійснення зазначеного захисту віднесено до одного із пріоритетних напрямів роботи органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі й Антимонопольного комітету України.

Встановлений сьогодні законодавцем механізм адміністративно-правового захисту суб'єктів господарської діяльності України покликаний скасувати будь-яку несправедливу торговельну практику в Україні, сприяти безпечному існуванню суб'єктів господарської діяльності України на українських товарних ринках. Такі основні завдання нашої держави здійснюються уповноваженими спеціальними органами способами, визначеними законом. Вважаємо, що визначені на законодавчому рівні способи адміністративно-правового захисту є різнобічними, мають розгалужений характер, що, у свою чергу, надає можливість вибору органам державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності того чи іншого способу захисту.

На нашу думку, звернення суб'єктів господарської діяльності України до органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності по захист є найефективнішим засобом захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарської діяльності України цими органами від порушень та протиправних, недобросовісних, неправомірних дій іноземних суб'єктів господарської діяльності під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Адже такий засіб реалізації органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності адміністративних процедур є найоперативнішим

інструментом здійснення захисту суб'єктів господарської діяльності України в міжнародній торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Підприємницьке право України : підручник / за заг. ред. Р. Шишки. Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ «Еспада», 2000. 480 с.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 18-22. Ст. 144.
3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол. : В. Тацій (голова редкол.) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид. переробл., допов. Харків : Право, 2011. 1128 с.
5. Корчак Н. Загальні положення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2001. № 2. С. 7-9.
6. Плетньова О. Сутність спеціальних процесуальних засад діяльності Антимонопольного комітету України й особливості їх правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 11. С. 127-130.

УДК 342.95 (477)

ДО ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ ОСІБ, ЯКІ МОЖУТЬ БУТИ ПРЕДСТАВНИКАМИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ (СУДОЧИНСТВІ)

Приходько Олександр Іванович,
здобувач кафедри адміністративного
та митного права
(Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна)

Стаття присвячена визначенню складу осіб, які можуть бути представниками в адміністративному процесі (судочинстві). Встановлено, що склад осіб, які можуть бути представниками в адміністративному процесі, одночасно визначається за допомогою прямої вказівки на осіб, які можуть бути представниками, та осіб, які не можуть бути представниками. Доведено, що на практиці ці два способи визначення складу осіб, які можуть бути представниками в адміністративному процесі (судочинстві), доповнюють один одного та сприяють допуску до участі у справі лише належних представників.

Проаналізовано чинне процесуальне законодавство та визначено вичерпний перелік осіб, які можуть бути представниками в адміністративному процесі (судочинстві). Зазначається, що передумовою виникнення статусу представника є відповідні норми матеріального права.

Акцентовано увагу на особливостях залучення осіб як представників, розглянуто документи, якими підтверджується їхній статус. Визначено, що залежно від виду представника документи, якими підтверджується його статус, будуть різними. Обґрунтовано, що адвокат має абсолютне право бути представником в адміністративному процесі, а участь усіх інших осіб як представників пов'язується з низкою вимог, які стосуються осіб, представництво